

Samen sterke verhalen vertellen

Het mooiste uit de literatuur,
gekozen door *het Lezerscollectief*

VOORWOORD

Lezen is revolutionair

Ik had even goed iets anders kunnen kiezen. De London Book Fair programmeerde op 11 april 2011 een lezing met als titel: ‘Why Publishers Need a Revolution’. En dat klonk intrigerend genoeg om het niet te willen missen. Al snel werd me echter duidelijk dat de lezing niet ging over het uitgeversvak, maar een daarom niet minder tot de verbeelding sprekende revolutie bepleitte: een andere manier van lezen, samen en hardop. En de aanstoker van dit zachte geweld was Jane Davis, oprichter van The Reader Organisation (TRO) in Groot-Brittannië.

De idee van TRO is heel simpel: neem de kracht van literatuur ernstig. Davis is ervan overtuigd dat de geest, zoals het lichaam, gezonde voeding nodig heeft. En omdat literatuur het meest waardevolle menselijke denken en voelen tot leven brengt, moeten we goede boeken tot ons nemen. Ze helpen ons een taal te vinden voor die vele dingen die we voelen maar niet goed onder woorden kunnen brengen. En onder woorden brengen is net wat literatuur doet. Want de wereld is complex, en er een begrip van of vat op krijgen met simpele slogans of een arme taal zal dus niet lukken. Literatuur lezen stimuleert de geestelijke en emotionele ontwikkeling. Samen hardop lezen vertraagt en verdiept het leesproces waardoor mensen een andere, meer betekenisvolle verbinding kunnen aangaan met hun eigen bestaan en dat van anderen. Mensen worden, kortom, ‘rijker’ – via het samen lezen van een goed boek.

Nooit heb ik me zo enthousiast laten ‘misleiden’ door de titel van een lezing als op die voorjaarsdag in Londen. In de daaropvolgende dagen en weken vertelde ik honderduit over dit verleide-

lijke project. Al snel rees de vraag of we dit ook niet in Vlaanderen konden opzetten – en ze vond gehoor.

Jane Davis werd uitgenodigd voor de Leerstoel Boek.be aan de Antwerpse universiteit. Ze sprak op de Dag van de Cultuureducatie en op MindtheBook, en haar organisatie wijdde, met steun van de Vlaamse overheid, 36 enthousiastelingen in de principes van TRO in – onder wie alle redactieleden van dit boek. De theorie werd praktijk en ook de praktijk bleek intrigerend. We dompelden ons onder in een ander dan ons gebruikelijke, gejaagde levensritme. Teksten daagden ons uit en door ze samen te lezen beleefden we ze ook op een andere manier. We genoten ervan om hun betekenis, die niet voor iedereen dezelfde is, te voelen en dat ‘gevoel’ te delen. Samen hardop lezen wekt verrassende en verrassend mooie reacties en interacties op. Het creëert als vanzelf een ‘groep’, waarin veel ruimte bestaat: voor verbinding, voor zingeving, voor stilte ook. Het was spannend en we waren blij erbij te mogen zijn.

En nu mogen we u dit prachtboek voorstellen, met dank aan Rudy Vanschoonbeek en Uitgeverij Vrijdag, met literaire teksten die we uitermate geschikt vinden voor deze ‘revolutionaire’ manier van lezen.

Gekozen door het Lezerscollectief, staat op het boekomslag. Want intussen draagt een heuse coöperatieve vennootschap de Leesrevolutie aan deze kant van het Kanaal, uiteraard geduldig en vreedzaam, maar met een rotsvaste overtuiging in haar missie: mensen de verrijking en het plezier van lezen te doen (her)ontdekken. De naam is niet toevallig gekozen: het gaat in de eerste plaats om de lézer. U dus.

Het Lezerscollectief gelooft in de kracht van participatie. In de menselijke veerkracht ook, die vaak maar een klein duwtje nodig

heeft om weer op te flakkeren, om ‘rijkdom’ weer een diepere betekenis te geven, om mensen ‘goesting’ te geven in het leven.

Dat dit boek dat duwtje mag zijn. Het is een sterke selectie van verhalen en gedichten, die mooi zijn – in een veelheid van betekenissen. Die nog mooier zullen worden als *u* ze leest. En voelt. En deelt. Moge de kracht van literatuur ook u verleiden.

Dat wenst u namens de hele redactie:

Frederik Janssens, Mia Kluyse, Marieke Roels, Eva Rousselle,
Dirk Terryn & Sieglinde Vanhaezebrouck,

GEERT VAN DEN BOSSCHE

REDACTIE LEZERSCOLLECTIEF

FREDERIK JANSSENS werkt als cultureel werker voor De Rode Antraciet vzw, en initieert culturele activiteiten en sociaal-cultureel werk in gevangenissen. ‘Lekker lezen’ is een onderdeel van het cultureel aanbod van De Rode Antraciet: er vonden reeds *samenleesgroepen* plaats in Dendermonde, Antwerpen, Turnhout, Gent en Mechelen. Daarnaast leidt Frederik ook de leesgroep in de Haringrokerij, een co-housing-gemeenschap in Antwerpen-Zuid, waar hij ook zelf woont.

‘Tijdens de bijeenkomsten vergeten we even de detentie-context en spreken we van mens tot mens over wat ons raakt en ontroert. Door samen te lezen en gedachten en ervaringen uit te wisselen met elkaar ontstaat leesgeluk en een gemeenschapsgevoel.’

MIA KLUYSSSE is dienstleider in de openbare bibliotheek Kris Lambert in Oostende. Laagdrempeligheid en inclusie worden er hoog in het vaandel gedragen.

Om buiten de paden van klassieke leesgroepen te treden nodigt Mia mensen die over de middag in de buurthuizen komen eten letterlijk ‘tussen de soep en de patatten’ uit om na het eten nog wat na te blijven en bij de leesgroep aan te sluiten. Ze vindt het fantastisch om te mogen ervaren hoe mensen die dachten dat literatuur een ver-van-hun-bed show was, geraakt worden door een mooie tekst of gedicht.

MARIEKE ROELS werkt bij het Vlaams Fonds voor de Letteren waar ze o.a. de auteurslezingen opvolgt. Ze is leesbegeleider in Vooruit in Gent en voorheen in het Psychiatrisch Ziekenhuis Ghuislain (gesloten afdeling alcoholverslaafden): ‘Met de slogan

“gratis koffie, taart en een verhaal” nodigen we mensen uit om wekelijks naar de Vooruit te komen en te luisteren naar een kortverhaal en een gedicht. Het is een ritueel dat niet alleen de luisteraars week na week terugbrengt, maar ook voor mij een bijzondere betekenis heeft. Het is een ritueel van tijd nemen om een verhaal te vertellen, van luisteren naar andere deelnemers en van nieuwe inzichten en verbazing. Iedere deelnemer geeft op z’n eigen manier energie.’

EVA ROUSSELLE organiseert en begeleidt bij Vormingplus Gent-Eeklo cursussen en projecten rond filosofie en literatuur. Ze coördineert de samenleesgroepen ‘Komen Lezen!’ in de regio Gent-Eeklo. Ze begeleidt leesgroepen in de gevangenis Gent en in De Zuidpoort, een vereniging waar armen het woord nemen. Ook bij mensen met een mentale beperking en bij senioren ging ze samen lezen.

Eva vindt het heerlijk hoe tijdens de leesmomenten ruimte en tijd worden gecreëerd om te denken, te voelen en stil te staan bij wat essentieel is.

DIRK TERRYN is coördinator van CANON Cultuurcel en initiatiefnemer van het Lezerscollectief. Hij begeleidt twee leesgroepen in een groepspraktijk van huisartsen (HCA) in Deurne. De deelnemers komen uit het netwerk van patiënten. ‘We lezen samen in de vergaderzaal.’

Dirk vindt het straf hoe snel mensen die samen sterke verhalen lezen, ook lezers worden van elkaar en daardoor ook van wie ze zelf nog meer kunnen worden.

SIEGLINDE VANHAEZEBROUCK werkt bij Poëziecentrum en is verantwoordelijk voor de programmatie en educatieve wer-

king. Sieglinde leest in De Zuidpoort in Gent. Drie keer per maand wordt er voorgelezen in een apart zaaltje, bij koffie of thee en een koekje, en bij mooi weer in de tuin.

Sieglinde is onder de indruk van het leesplezier dat zienderogen groeit in de groep en de gretigheid waarmee er wordt gevraagd ‘Wanneer kom je terug?’ en ‘Welk verhaal breng je mee?’. Het allermooiste zijn de deelnemers zelf, hoe ze elk met eigen ogen naar het verhaal kijken en vervolgens hun kijk en ervaring delen. Er wordt geleerd en gedeeld, maar zeer ongedwongen. Er zijn geen foute antwoorden.

Inhoud

Voorwoord	5
Het lezerscollectief	9
<hr/>	
Twee woorden – ISABELLE ALLENDE	13
In afwachting van de barbaren – K.P. KAVÁFIS	23
Een mooi verhaal – SIMON CARMIGGELT	25
Dagen – PHILIP LARKIN	28
Benjamins balans – ARTHUR JAPIN	29
Span er een koord overheen – EDWARD VAN DE VENDEL	43
Sigarenwinkel – FERNANDO PESSOA	44
Bijna nooit... – JUDITH HERZBERG	51
Iemand van vroeger – KRISTIEN HEMMERECHTS	52
Eens – ADRIAAN ROLAND HOLST	62
Uit het Westen alle nieuws – CHRIS VAN DER HEIJDEN	63
Geluk – D. HILLENIOUS	69
Faith en Hope gaan winkelen – JOANNE HARRIS	70
Wanneer je oud bent – WILLIAM BUTLER YEATS	83
Het zal worden zoals het was – SANDRO VERONESI	84
Iemand stelt de vraag – REMCO CAMPERT	100
Lola – ANNELIES VERBEKE	101
Twee derden lucht – EDDY VAN VLIET	107
Wij zullen u schrijven – HUGO CLAUS	108
Bericht aan de reizigers – JAN VAN NIJLEN	116
Het zoenspel – AIDAN CHAMBERS	118
Eeuwigheid – BART MOEYAERT	137
De kus – WALTER MACKEN	138

Aan een klein meisje – ANNIE M.G. SCHMIDT	146
De zwemmer – JOHN CHEEVER	147
Een zwemmer is een ruiter – PAUL SNOEK	163
Judith – CHARLES DUCAL	164
Je bewoont al jaren – HAGAR PEETERS	175
Kleine koning December – AXEL HACKE	177
Thuiskomst – CAROLINE WUYTS	179
Een kind doden – STIG DAGERMAN	180
Zomernacht – C.O. JELLEMA	184
Overbodig – BERNARD DEWULF	185
Mijn dochter en ik – ED HOORNIK	188
De weddenschap – ANTON P. TSJECHOV	189
Onvervreemdbaar – IDA GERHARDT	198
Het gevang in de hemel – PAUL VAN OSTAIJEN	199
Zie je wel – HERMAN DE CONINCK	214
De binocle – LOUIS COUPERUS	215
Dame op een balkon – RAINER MARIA RILKE	223
Prettig geregeld – THOMAS VERBOGT	224
Tijd – M. VASALIS	235
Trots – ETGAR KERET	236
De gave – RABINDRANATH TAGORE	242
De kluizenaar – GUY DE MAUPASSANT	243
We waren jong... – PETER VERHELST	251
De hoge pas – CHARLES D'AMBROSIO	252
De wolken – MARTINUS NIJHOFF	272
De diamantmijn – NADINE GORDIMER	273
Als van vleugels – BREYTEN BREYTENBACH	283

Zij zijn je man niet – RAYMOND CARVER	284
Soeverein – LEONARD NOLENS	292
De sok – LYDIA DAVIS	293
Saamhorig – LUUK GRUWEZ	297
De nachtegaal en de roos – OSCAR WILDE	298
Beesten – MAX TEMMERMAN	301
Een boom, een rots, een wolk – CARSON MCCULLERS	302
Je praat... – HANS ANDREUS	312
Het verhaal van Isaak – GUUS KUIJER	313
Zei ze – JOKE VAN LEEUWEN	326
Het mooiste boek van de wereld – ERIC-EMMANUEL SCHMITT	327
Spreken – ELVIS PEETERS	341
Duiverke – GEERTRUI DAEM	342
Men moet – GERRIT KOUWENAAR	357
De thuiskomst – ANNA ENQUIST	358
Thuiskomst – BERNARD DEWULF	363
Vlucht – DORIS LESSING	364
Weggaan – RUTGER KOPLAND	371
<hr/>	
Samen lezen en samen lezers van elkaar	372
Doorzichtige woorden	377
Index	387
Bibliografie	390

ISABEL ALLENDE

Twee woorden

VERTALING G. KLATSER

Ze droeg de naam Belisa Crepusculario, niet omdat dit haar doopnaam was of omdat haar moeder zo'n goede smaak had gehad, maar omdat ze zelf net zo lang naar die naam had gezocht totdat ze hem had gevonden en hem zich had aangemeten. Haar beroep was woorden verkopen. Ze trok het hele land door, van de hoogstgelegen, koudste streken tot aan de hete kusten; ze bezocht kermissen en jaarmarkten, waar ze een tent opzette van vier stokken met daar overheen een lap zeildoek als bescherming tegen zon en regen wanneer ze haar klanten bediende. Ze hoefde haar koopwaar niet aan te prijzen want door al het rondreizen kende iedereen haar. Er waren zelfs mensen die haar van jaar tot jaar opwachten en die, zodra ze met haar spullen onder haar arm in de plaats verscheen, voor haar kraampje in de rij gingen staan. Haar prijzen waren billijk. Voor vijf centavos zei ze versregels op, voor zeven centavos verhoogde ze de kwaliteit van dromen, voor negen schreef ze liefdesbrieven en voor twaalf bedacht ze de allernieuwste verwensingen voor onverzoenlijke vijanden. Ze verkocht ook verhalen, geen verzonden verhalen maar lange, waar gebeurde geschiedenissen, die ze zonder haperen en zonder ook maar iets over te slaan vertelde. Zo bracht ze de nieuwtjes van het ene dorp over aan het andere. De mensen betaalden haar om er hier en daar iets aan toe te voegen: dat er een kind was geboren, dat deze of gene gestorven was, dat kinderen waren getrouwd of dat de oogst was mislukt. Overal waar ze kwam verzamelde zich een kleine menigte om haar heen om naar haar te luisteren als ze begon te spreken en zo vernamen ze wat anderen overkomen was, hoe verre familieleden het maakten en wat

er voor bijzonderheden waren over de burgeroorlog. Wie voor vijftig centavos bij haar kocht, kreeg gratis een geheim woord in het oor gefluisterd, dat de kracht bezat weemoed te verdrijven. Natuurlijk was dat niet voor iedereen hetzelfde woord, dat zou volksverlakkerij zijn geweest. Iedere klant kreeg een eigen woord met de garantie dat het voor dat doel door niemand anders in de hele wereld, noch ver daarbuiten, werd gebruikt.

Belisa Crepusculario was geboren in een gezin dat zo arm was dat het zelfs geen namen voor de kinderen bezat. Ze was geboren en groot geworden in een uiterst onherbergzaam gebied, waar in sommige jaren zoveel regen valt dat alles door het kolkende water wordt meegeslept en in andere jaren geen druppel uit de hemel komt, zodat de zon zo groot wordt dat ze de hele horizon beslaat en alles verandert in een woestenij. Tot haar twaalfde jaar beschikte ze over geen enkele bijzondere deugd of vaardigheid, behalve dat ze kans zag de nijpende honger en dorst te overleven. In een jaar van niet eindigende droogte moest ze vier broers en zusters begraven en toen ze begreep dat zij nu aan de beurt was, besloot ze over de vlakten naar de kust te trekken en te proberen onderweg de dood te slim af te zijn. De bodem was door erosie aangetast en in diepe voren gespleten, de grond was bezaaid met stenen, boomfossielen, doornige struiken en door de hitte gebleekte dierskeletten. Zo nu en dan ontmoette ze gezinnen die net als zij naar het zuiden trokken en de fata morgana van het water volgden. Sommigen gingen op weg met hun schamele bezittingen op hun rug of op karretjes, maar omdat ze nauwelijks in staat waren een voet te verzetten moesten ze al spoedig alles in de steek laten. Moeizaam sleepten ze zich voort, hun huid uitgedroogd als het vel van een hagedis, hun ogen verblind door het zengende licht. Als ze hen passeerde hief Belisa haar hand om hen te groeten, maar ze bleef niet stilstaan, want ze kon haar krachten niet verspillen aan medelijden. Velen vielen onderweg maar zij was zo koppig dat ze kans zag de hel te overleven en uiteindelijk kwam ze bij de eerste kleine bronnen aan,

bijna onzichtbare stroompjes, waardoor een schaarse vegetatie van water werd voorzien, en die wat verderop veranderden in beekjes en vlieten.

Belisa Crepusculario bracht het er levend af en bovendien ontdekte ze bij toeval het geschreven woord. Toen ze een gehucht in de nabijheid van de zee had bereikt, plakte de wind een stuk krantenpapier aan haar voeten. Ze pakte het vergeelde, broze vel op en bestudeerde het langdurig zonder te weten waar het voor diende, totdat haar nieuwsgierigheid het won van haar verlegenheid.

Ze liep naar een man toe, die bezig was een paard te wassen in het modderige water waarmee zij net haar dorst had gelest.

‘Wat is dit?’ vroeg ze.

‘Dat is de sportpagina van de krant,’ zei de man zonder een spoor van verbazing te tonen over de onwetendheid van het meisje.

Het antwoord bracht Belisa van haar stuk maar ze wilde niet brutaal zijn en vroeg alleen wat de betekenis was van de kriebeltjes, die op het blad waren getekend.

‘Dat zijn woorden, meisje. Er staat dat Fulgencio Barba in de derde ronde Tiznao de Neger knock-out heeft geslagen.’

Op die dag had Belisa Crepusculario begrepen dat woorden zonder eigenaar los rondvliegen en dat iedereen die een klein beetje toverkracht bezit, ze kan vangen om ze te gelde te maken. Ze had haar situatie overdacht en begrepen dat er voor haar, behalve haar lichaam te verkopen als hoer of bij rijke mensen als slavin in de keuken te gaan staan, weinig beroepen waren weggelegd om aan de kost te komen. Woorden verkopen leek haar een waardig alternatief. Vanaf dat moment oefende ze dat beroep uit en voor een andere bezigheid had ze nooit enige belangstelling. In het begin deed ze haar werk zonder er een idee van te hebben dat woorden ook buiten kranten konden worden geschreven. Toen ze daar achter kwam, besefte ze dat dit voor haar beroep oneindige mogelijkheden bood en ze betaalde een priester

tweehonderd pesos van haar spaargeld om haar te leren lezen en schrijven en van de resterende drie pesos kocht ze een woordenboek. Dat las ze van A tot Z door en wierp het vervolgens in zee, omdat ze de mensen niet wilde oplichten door hen kant en klare woorden te verkopen.

Jaren later was Belisa Crepusculario op een ochtend in augustus, midden op een plein, onder haar tent bezig argumenten ter rechtvaardiging te verkopen aan een oude man die al zeventien jaar voor zijn pensioen vocht. Het was marktdag en om haar heen was het rumoerig. Plotseling weerklonk er paardengetrappel en geschreeuw, ze keek op van haar schrijfwerk en zag eerst een stofwolk en daarna een stoet paarden die de plaats binnen draafde. Het waren de mannen van de kolonel, onder bevel van de Mulat, een reus die in de hele streek berucht was vanwege zijn snelle mes en zijn trouw aan zijn chef. Zowel de kolonel als de Mulat waren al hun hele leven bezig met de burgeroorlog en hun namen waren onverbrekkelijk verbonden met verwoesting en rampspoed. De krijgers stormden het dorp binnen als een op hol geslagen kudde, met veel lawaai, badend in het zweet en in het voorbijgaan lieten ze een spoor van ontzetting achter. Kippen fladderden weg, honden maakten zich uit de voeten, vrouwen en kinderen gingen aan de haal en op het hele marktplein was geen levende ziel meer achtergebleven, behalve Belisa Crepusculario, die de Mulat nog nooit van haar leven had gezien en die dan ook verbaasd was toen hij haar aansprak.

‘Jou moet ik hebben,’ schreeuwde hij, met zijn opgerolde zweep naar haar wijzend, en hij was nog niet uitgesproken of twee mannen stortten zich op haar, waarbij de tent omverviel en de inktpot brak, ze bonden haar aan handen en voeten en gooiden haar als een plunjezak dwars achterop het dier van de Mulat. In volle galop zetten ze koers naar het zuiden.

Belisa Crepusculario was half bewusteloos van het gehots op het paard toen ze uren later merkte dat er halt werd gemaakt

en dat vier sterke armen haar op de grond zetten. Ze probeerde te gaan staan en haar hoofd waardig op te heffen maar de kracht ontbrak haar; met een zucht zakte ze in elkaar en zonk weg in een benauwde slaap. Pas na uren ontwaakte ze van nachtelijk geritsel in het veld. Ze had echter geen tijd om de geluiden te ont-raadselen, want toen ze haar ogen opende, viel haar blik op de Mulat die haar op zijn hurken zittend vol ongeduld gadesloeg.

‘Word je eindelijk wakker, vrouw,’ zei hij en stak haar zijn veldfles toe om een slok gekruide brandewijn te drinken en weer tot bewustzijn te komen.

Ze wilde graag weten waar ze die slechte behandeling aan verdiend had en hij legde haar uit dat de kolonel haar diensten nodig had. De Mulat gaf haar toestemming haar gezicht nat te maken en vervolgens nam hij haar mee naar een uithoek van het kampement, waar de meest gevreesde man van de streek rustte in een tussen twee bomen opgehangen hangmat. Ze kon zijn gezicht niet zien want dat werd bedekt door de aarzelende schaduw van het gebladerte en door de onuitwisbare schaduw van het jarenlange bandietenleven, maar ze stelde zich voor dat het verschrikkelijk moest zijn, omdat zijn gigantische adjudant zich zo onderdanig tot hem richtte. Zijn stem verraste haar, zacht en welluidend als van een professor.

‘Ben jij degene die woorden verkoopt?’ vroeg hij.

‘Om je te dienen,’ stamelde ze, in het duister turend om hem beter te kunnen zien.

Daarop kwam de kolonel overeind en het licht van de toorts die de Mulat vasthield bescheen zijn gezicht. De vrouw zag zijn donkere huid en zijn dooraderde poema-ogen en wist meteen dat ze tegenover de eenzaamste man ter wereld stond.

‘Ik wil president worden,’ zei hij.

Hij had er genoeg van om door het land te trekken in zin-loze, verloren oorlogen die door geen enkel smoesje veranderd konden worden in overwinningen. Jarenlang had hij in het vrije veld geslapen, was hij door muggen gestoken, had hij zich gevoed

met leguaneneieren en slangensoep, maar die kleine ongemakken waren echter niet de voornaamste redenen om zijn leven te veranderen. Wat hem werkelijk dwars zat was de angst die hij las in de ogen van de mensen. Hij zou graag de dorpen binnentrekken door triomfbogen en langs kleurige vlaggen en vers geplukte bloemen, hij wilde toegejuicht worden en verse eieren en vers gebakken brood aangeboden krijgen. Hij had er genoeg van te zien hoe de mannen vluchtten, zwangere vrouwen van angst miskramen kregen en baby's huilden waar hij verscheen. Daarom had hij besloten president te worden. De Mulat had voorgesteld naar de hoofdstad te gaan en in galop het paleis te bestormen om zich meester te maken van de regering, net zoals ze zich voorheen zoveel andere dingen hadden toegeëigend zonder toestemming te vragen, maar de kolonel voelde er niets voor om de zoveelste tiran te worden. Daar waren er al genoeg van geweest en bovendien zou het hem niet de genegenheid van de mensen opleveren. Het was zijn idee om zich door de stemmen van het volk te laten kiezen bij de presidentsverkiezingen in december.

‘Daarvoor moet ik kunnen spreken als een kandidaat. Kun jij me de woorden voor een redevoering verkopen?’ vroeg de kolonel aan Belisa Crepusculario.

Ze had al heel wat opdrachten aanvaard maar nog nooit zo'n moeilijke. Ze had echter niet de moed te weigeren omdat ze vreesde dat de Mulat haar een schot tussen haar ogen zou geven of, erger nog, dat de kolonel zou gaan huilen. Aan de andere kant wilde ze hem dolgraag helpen omdat ze voor het eerst in haar vrouwenleven een prikkelende warmte op haar huid voelde, een heftig verlangen om die man aan te raken, haar handen over zijn lichaam te laten dwalen en hem in haar armen te nemen.

De hele nacht en een goed deel van de volgende dag was Belisa Crepusculario bezig met het zoeken naar woorden in haar repertoire die geschikt waren voor een presidentiële redevoering, onder het wakend oog van de Mulat die zijn blikken niet afhield van haar stevige kuiten en haar maagdelijke borsten. Ze verwierp de norske,

droge woorden, de al te bloemrijke, de woorden die verbleekt en door gebruik versleten waren, de woorden die zinloze beloftes inhielden, woorden die geen waarheid bevatten of verwarrend waren, om ten slotte alleen die woorden over te houden die in staat waren de gedachten van de mannen en de intuïtie van de vrouwen met zekerheid te treffen. Gebruik makend van de kennis die ze voor tweehonderd pesos van de priester gekocht had, schreef ze de redevoering op een vel papier en wenkte de Mulat om het touw los te maken waarmee hij haar met haar enkels aan een boom had gebonden. Ze werd weer meegenomen naar de kolonel en toen ze hem zag bekroop haar hetzelfde brandende verlangen als de eerste keer. Ze gaf hem het blad papier en wachtte terwijl hij het bij een puntje vasthield en er langdurig naar keek.

‘Wat staat hier verdomme?’ vroeg hij ten slotte.

‘Kan je niet lezen?’

‘Wat ik kan is oorlog voeren,’ antwoordde hij.

Daarop las ze hem de redevoering hardop voor. Driemaal las ze hem voor zodat hij hem in zijn geheugen kon griffen. Toen ze klaar was, zag ze de emotie op de gezichten van de mannen van de troep, die elkaar verdrongen om naar haar te luisteren, en ze zag de gele ogen van de kolonel glinsteren van enthousiasme. Hij was er zeker van dat met deze woorden de presidentiële zetel al van hem was.

‘Als de jongens nog steeds met open mond staan nadat ze het driemaal gehoord hebben, wil dat zeggen dat die onzin werkt, kolonel,’ zei de Mulat.

‘Hoeveel ben ik je schuldig, vrouw?’ vroeg de kolonel.

‘Een peso, kolonel.’

‘Dat is niet duur,’ zei hij en maakte de leren beurs open, die aan zijn riem hing en waar het restant in zat van de laatste buit.

‘Bovendien heb je recht op een bonus, dat wil zeggen twee geheime woorden,’ zei Belisa Crepusculario.

‘Hoezo?’

Ze legde hem uit dat iedere klant per vijftig centavos die hij

betaald had een woord van haar cadeau kreeg, dat alleen hij mocht gebruiken. De kolonel haalde zijn schouders op omdat hij geen speciale belangstelling had voor de aanbieding, maar hij wilde niet onbeleefd zijn tegen iemand die hem zo goed had geholpen. Langzaam liep ze op het leren krukje toe waar hij op zat en boog zich over hem heen om hem zijn geschenk in het oor te fluisteren. Daarop werd de man de bergdiergeur gewaar die deze vrouw uitwasemde, de brandende hitte die haar heupen uitstraalden, de verschrikkelijke aanraking van haar haren en de adem van zoethout, terwijl ze de twee geheime woorden waar hij recht op had in zijn oor fluisterde.

‘Dit zijn jouw twee woorden, kolonel,’ zei ze achteruit stapend, ‘je mag ze gebruiken wanneer je maar wilt.’

De Mulat liep met Belisa mee naar de kant van de weg en bekeek haar onophoudelijk met de blik van een loopse hond, maar toen hij zijn hand wilde uitsteken om haar aan te raken, weerhield ze hem daarvan met een stroom zelfbedachte woorden, die hem alle lust ontnam, omdat hij ervan overtuigd was dat het een onherroepelijke verwensing was.

In de maanden september, oktober en november sprak de kolonel zijn redevoering zo vaak uit dat die al lang tot stof zou zijn vergaan indien hij niet samengesteld zou zijn uit schitterende, duurzame woorden. Hij trok het land in alle richtingen door, als een triomfator trok hij steden binnen en begaf zich naar de meest verloren dorpen, waar slechts sporen van afval wezen op menselijke aanwezigheid, om de kiezers ervan te overtuigen dat ze op hem moesten stemmen. Terwijl hij ergens midden in het dorp bovenop een podium aan het spreken was, deelden de Mulat en zijn mannen snoepgoed uit en schilderden zijn naam met goudkleurige verf op de muren. De mensen besteedden echter geen aandacht aan die reclamestunts, ze waren betoverd door de duidelijkheid van zijn plannen en de dichterlijke helderheid van zijn argumenten, ze waren aangestoken door zijn immense verlangen om de fouten